

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดศึกษาใน
ชุมชนชนบท

ชื่อผู้เขียน : นายนรินทร์ แก้วมีศรี

ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต : สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ ลีสู่วรรณ	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ เปลียนแดง	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดศึกษาในชุมชน
ชนบท มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์กระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดศึกษา ศึกษาเงื่อนไข ปัจจัย ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การจัดศึกษาในชุมชน และศึกษาผลของกระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การจัดศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้ ได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
หลายวิธีผสมผสานกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง การสังเกตและการจัดกลุ่มสนทนา
ผลของการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

กระบวนการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสุขศึกษาในชุมชน พบว่าการจัดสุขศึกษาเป็นกิจกรรมที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเรื่องสุขภาพอนามัย และทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสุขศึกษาต้องได้รับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทั้งโดยประชาชนในชุมชนและองค์กรภายนอก การส่งเสริมโดยประชาชนในชุมชนนั้นมีกระบวนการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านด้วยกันในเรื่องสุขภาพอนามัย ลักษณะและขั้นตอนการดำเนินเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่เป็นทางการ การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมเป็นเพียงเฉพาะกลุ่มได้แก่ กลุ่มครอบครัว และเครือข่าย สำหรับการส่งเสริมโดยองค์กรภายนอกเป็นการจัดสุขศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มได้แก่กลุ่มที่สมัครใจ เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับภายนอกชุมชน คือ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข กระบวนการส่งเสริมเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมกิจกรรมการให้สุขศึกษาทุกขั้นตอน โดยจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนให้เกิดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ปัญหา ด้านสุขภาพอนามัยของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจปัญหา สาเหตุปัญหา และหาแนวทางแก้ไข ปัญหาด้วยตัวเอง รูปแบบการให้การศึกษาที่จะใช้วิธีการพูดคุยเสวนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกระตุ้นให้เกิดความคิดวิเคราะห์ การดำเนินการให้สุขศึกษาเน้นให้เกิดความอิสระในการดำเนินกิจกรรม กลุ่มประชาชนที่เข้ามาดำเนินการให้สุขศึกษาต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล การที่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนทำให้เกิดการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชน เป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในระยะยาว

เงื่อนไขและปัจจัยที่สำคัญและมีผลค่อนข้างมากต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการให้สุขศึกษาของประชาชน คือลักษณะของกิจกรรมการให้สุขศึกษาเป็นการดำเนินกิจกรรมอย่างง่าย ๆ ไม่มีความสลับซับซ้อน ในลักษณะการพูดคุยการบอกเล่าระหว่างกัน ประโยชน์ตอบแทนจากการให้สุขศึกษาก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการให้สุขศึกษาได้ส่งผลประโยชน์

ตอบแทนที่ชัดเจนและทันที่ทางด้านสุขภาพอนามัย จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ตลอดจนการออกแบบกิจกรรมการให้สุศึกษาที่มีความยืดหยุ่น และสามารถเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่นได้ จึงสามารถส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้สุศึกษาในชุมชน สำหรับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้สุศึกษาคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านวัฒนธรรม ถ้าปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งบกพร่องก็จะเป็นตัวกำหนดในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้สุศึกษาในชุมชนได้

ผลของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้สุศึกษาในชุมชน จากการดำเนินกิจกรรมการให้สุศึกษาโดยการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น กิจกรรมได้สร้างความพึงพอใจกับประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมการให้สุศึกษา ความพึงพอใจที่ได้รับเกิดจากการได้รับประสบการณ์การเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาส่งเสริมกิจกรรม ทั้งยังได้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสุขภาพอนามัยของบุคคล ครอบครัว และชุมชน และส่งผลถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมากขึ้น และกิจกรรมการให้สุศึกษาคงอยู่ในชุมชนในระยะยาว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title : People Participation Analysis in Health Education in Rural Communities

Author : Mr. Narin Kaewmeesri

M.Ed. : Nonformal Education

Examining Committee :

Assoc.Prof.Dr. Chukiat Leesuan Chairman

Assist.Prof. Yongyudh Plianpadung Member

Assist.Prof.Dr. Anurak Panyanuwat Member

Abstract

The purposes of this research were to analyse processes promoting people participation in health education; to study conditions and factors leading to and affecting such participation; and to study the result of people participation process in health education.

This study was conducted by the use of qualitative research method. Data collection was based on semi-instructed interviews, observations, and focus group discussions.

The research findings could be summarized as follows :

It was found that health education was an important activity that everyone in the community should be responsible to one another. There were 2 kinds of the promotion of people participation in the health education; the promotion created by people in the community themselves; and from external organizations. The activities created by people in the community themselves were in consonance with the

people's way of life. The people participation process appeared to be quite simple, and was found only within the families and their members. The promotion which was found conducted from external organizations relating to health education, was organized by group process. The health care volunteers in the sample village were the one who coordinated with the people in the community and external organizations. The promotion process was emphasized on people participation in every steps of health education. Therefore, the people gained knowledge and skills in analyzing problems through health care education in the community. They could find out the causes of problems and be able to solve problems efficiently by themselves. The way to educate people was in form of exchanging ideas and information. The operational process in health education was rather flexible. The people participated in the activity, were involved in various stages such as conceptualizing, planning, implementing and evaluating the activities. This would help develop the people efficiently, and was found as the way to encourage them to participate in their community activities.

The major and influential characteristics determining conditions of the people participation in health education process were uncomplicated. Benefits from health education was found as the factors that increased the degree of participation of people as they could gain benefits immediately from health education activities. The pattern of activities which was flexible and could be collaborated with other activities had some impacts on the people participation process. The external factors which had the impacts on the people

participation in health education were such as economic, social, political and cultural factors. The defectives in each of the stated factors depended on the different degrees of people participation in the health education in their community.

As the result of promoting the people to participate in health education in community, it was found that people felt satisfied with the benefits from their activities. They gained experiences from the officials who came to promote health education in the communities. Moreover, the people could solve the problems concerning health care issue, and simultaneously, they could develop their knowledge on health and sanitation that helped improve their quality of life, families, and community as well. Such situation was effected by the different degrees of people participation and the existing of activities in the community in the long term.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved